

PZ

Václav Vaculovič – Naléhavost času

Osobní alchymie Lubomíra Jarcovjána

Marius Kotrba – Velký okamžik

Zapomenutý olomoucký sochař, malíř a kreslíř Josef Kratschmer

Stavitelem na přelomu doby. Dominik Fey (1863–1950)

PROSTOR ZLÍN

ROČNÍK XXIX.

3/2022

70 Kč

V Ý T V A R N Ě U M Ě N Í A R C H I T E K T U R A D E S I G N Z A R C H I V U P O E S I E

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

Název tohoto periodika „Prostor Zlín“ na regálech knihoven a knihkupectví vede potenciální čtenářky a čtenáře k dojmům, že se jedná o časopis věnovaný zlínskému kulturnímu prostředí. I když tomu tak není, je na druhou stranu pravdou, že zlínské východisko je pro obsahovou podobu časopisu důležité. To, co může být vnímáno jako provinční nebo okrajové je zároveň prostě něčím jiným, jedinečným. V odborných kruzích histori-
ků umění se v posledních letech opět řeší pojem střední Evropy, resp. recepce a hodnocení umění tohoto regionu a jeho vztahu k dějinám umění západu. Rozdělování světa na centrum a periferii se ukazuje z mnoha aspektů jako příliš reduktivní. Tento způsob pohledu z principu nedokáže rozpoznat mnoho autentických skutečností. Ale i kdyby se v rámci vědeckých bádání začaly uplatňovat jiné metodologické postupy, nic to nezmění na věci, že zájem o lokální hodnoty se musí pěstovat především v místě, kde tyto hodnoty vznikají. V tomto čísle si proto přečtete zejména o umělcích spojených životem s východem Moravy. I jim nakonec vděčí tento časopis za svou existenci.

Václav Mílek

PROSTOR ZLÍN

ROČNÍK XXIX. 3/2022

VÝTVARNÉ UMĚNÍ

téma	Václav Mílek <i>O naléhavosti času</i>	3
téma	Pavla Pyšná <i>Osobní alchymie Lubomíra Jarcovjaka (rozhovor)</i>	8
téma	Michal Tošner <i>Zitřek je stornován</i>	14
téma	Jaroslav Kolář <i>Marius Kotrba – Velký okamžik</i>	18
téma	Pavel Preisner <i>Odstíny malířské vášně v rozmanitém díle Martina Čady</i>	24
	Daniela Čarná <i>Tichá tvorba Mariána Meška</i>	29
	Jan Andres ml., Jan Andres st. <i>Zapomenutý olomoucký sochař, malíř a kreslíř Josef Kratschmer</i>	32

PŘEDSTAVUJEME

téma	Helena Fenclová <i>Rostislav Kunovský. Zakotvit svou bílou plachetnici...</i>	36
------	---	----

JEDNO DÍLO

téma	Pavla Pyšná – Lubomír Jarcovják <i>Lubomír Jarcovják: Výboj II</i>	41
------	--	----

ARCHITEKTURA

téma	Olga Badalíková <i>Architekt Karel Janča – Vila s příběhy a jiné</i>	43
------	--	----

DESIGN

téma	Vít Jakubiček <i>Long Life</i>	48
------	--	----

Z ARCHIVU

téma	Ivan Bergmann ml. <i>Stavitelem na přelomu doby. Dominik Fey (1863–1950)</i>	53
------	--	----

POESIE

	Eva Mišíková	58
--	------------------------	----

	Phila Primus	60
--	------------------------	----

připravuje Pavel Petr

Vydavatel: Krajská galerie výtvarného umění ve Zlíně, Vavrečkova 7040, 760 01 Zlín / Redakce výtvarného umění: Pavla Pyšná / Redakce designu: Vít Jakubiček / Redakce architektury: Ladislava Horňáková / Redakce poesie a literatury: Pavel Petr / Redakční rada: Irena Armutidisová, Ivan Bergmann ml., Daniela Čarná, Ladislav Daněk, Richard Gregor, Ladislava Horňáková, Vít Jakubiček, Lubomír Jarcovják, Václav Mílek, Pavel Petr, Pavla Pyšná, Ivo Sedláček (zástupce šéfredaktora) / Výkonný redaktor: Ivan Bergmann ml. / Jazyková redakce: Šárka Zelinská / Překlady do angličtiny: Don Nixon / Grafická úprava a výtvarná redakce: Zdeněk Macháček / Fotografické předlohy: (není-li uvedeno jinak) Dalibor Novotný / Předtisková příprava a tisková produkce: STUDIO 6.15 s.r.o., Zlín /

Adresa redakce: Krajská galerie výtvarného umění ve Zlíně, Vavrečkova 7040, 760 01 Zlín, telefon: +420 573 032 220 /

Uzávěrka čísla vždy druhý týden druhého měsíce předcházejícího čtvrtletí / Distribuce: Lenka Hubáčková / Prostor Zlín vychází 4x ročně.

ISSN 1212 – 1398 / Evidenční číslo: E 13117 / Identifikační číslo vydavatele: 00094889

www.galeriezlín.cz

Reprodukce

1. strana obálky: Václav Vaculovič, *Sama v poli*, 2018, olej, plátno, 250 × 140 cm

2. strana obálky: Ivo Sedláček, *bez názvu*, 1984/2017, serigrafie, papír, 7700 × 500 mm

3. strana obálky: Dominik Fey, *návrh čelní fasády Záložny, Zlín, nedatováno (1896?)*, Státní okresní archiv Uherské Hradiště, fond Dominik Fey, inv. č. 126

4. strana obálky: Marius Kotrba, *Svatý Kryštof*, 2005, bronz, v. 380 cm, soukromá sbírka. Foto: Roman Poláček

Časopis je možno zakoupit:

Brno – Dům umění města Brna, Malinovského náměstí 2; Olomouc – Galerie Caesar, Horní náměstí – radnice; Ostrava – Galerie výtvarného umění v Ostravě, Dům umění, Jurečkova 9; Praha – Knihkupectví Academia, Václavské náměstí 34; Uherské Hradiště – Dům knihy Portál, Masarykovo náměstí 35; Vsetín – Muzeum regionu Valašsko ve Vsetíně, Horní náměstí 2 – zámek

Zlín – Krajská galerie výtvarného umění ve Zlíně, Baťův institut 14 | 15, Vavrečkova 7040, Zlín; Knihkupectví Kosmas, tř. T. Bati 481; Knihkupectví Kanzelsberger, Náměstí Míru 2/488; Zlínský zámek o.p.s., Soudní 1;

Internetový obchod iUMENI.cz

Redakce nabízí zájemcům starší ročníky nebo jednotlivá čísla Prostoru Zlín, jejichž malá část je ještě na skladě. Možnost zakoupení v prostorách Krajské galerie výtvarného umění ve Zlíně nebo na adrese redakce.

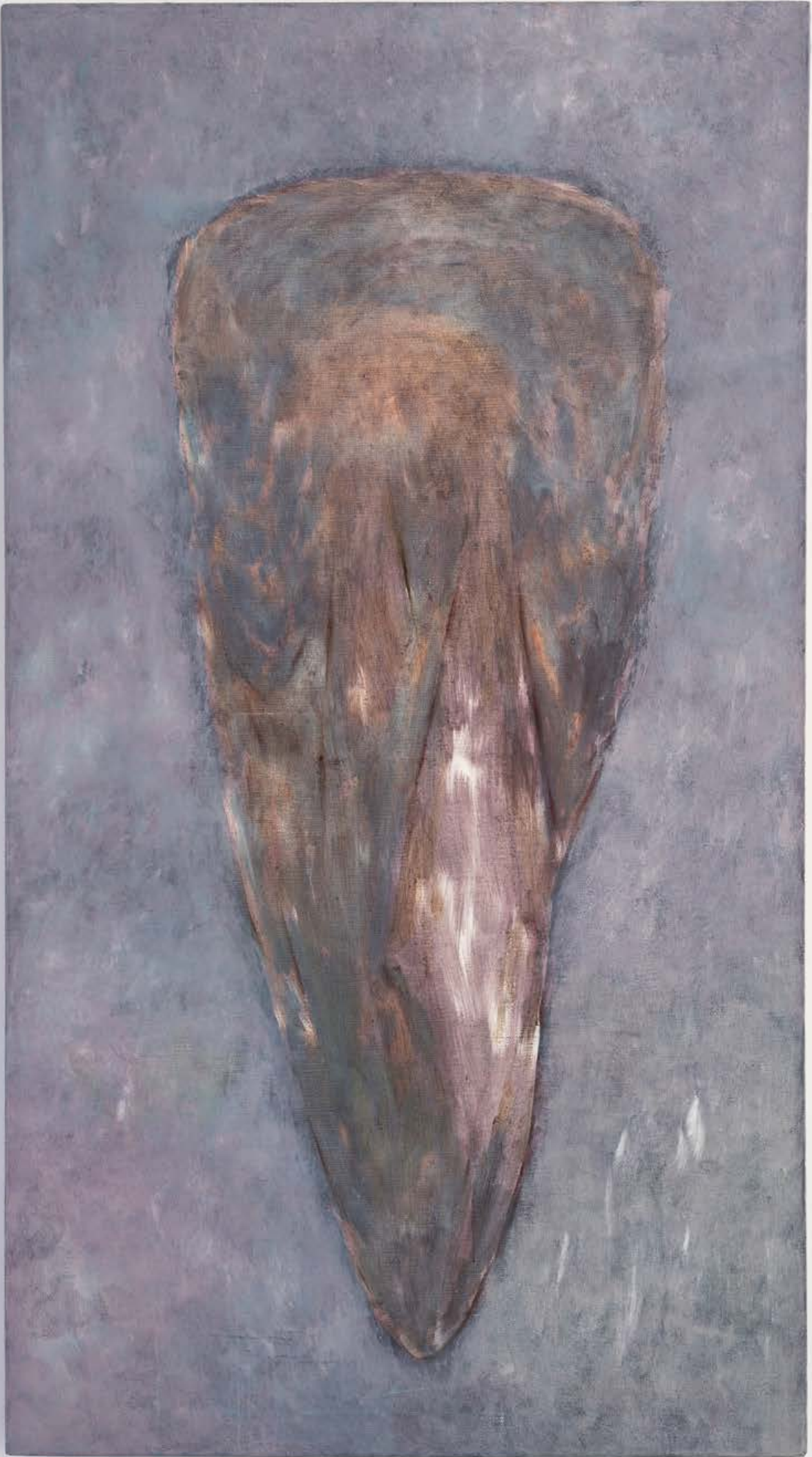
Předplatné

Prostoru Zlín objednávejte písemně na adrese:

Krajská galerie výtvarného umění ve Zlíně, Vavrečkova 7040, 760 01 Zlín
nebo elektronicky na e-mailu: lenka.hubackova@galeriezlín.cz či telefonicky: 573032223.

V objednávce vždy uveďte své kontaktní údaje: adresu, telefon a e-mail.
Roční předplatné (tj. 4 čísla) činí 280 Kč, včetně poštovního a balného.
Lze objednat i jednotlivá čísla. Dostupnost starších čísel je na dotaz.

Vychází za podpory
Zlínského kraje
Ministerstva kultury ČR

O naléhavosti času

Václav Mílek

Kategorie času je svázaná s pojmem pohybu. Čas je pohybem, který, zdá se, jako jediný není nutně vázán na prostor. Máme dojem, že v naší mysli se může odehrávat cokoli, aniž by se ve světě cokoli změnilo. I hudba se může zdát být čistou časovostí. Avšak je to jen iluze, neboť pohyb částic, bez níž by nebylo ani myšlenky, ani zvukové vlny, předpokládá jistý druh prostoru. Čas znamená změnu v prostoru, je tedy měřítkem prostoru. Podle starověkého filozofa Augustina vznikl současně se stvořením vesmíru. Augustin svými úvahami otevřel určitou teologickou dimenzi v myšlení o čase, která je vlastní křesťanství. Kromě toho, že definuje věčnost jako stav

Boha, jako protiklad stvořeného času, obnažil zásadní skutečnost Boží inkarnace. Křesťanské vtělení má totiž časovou dimenzi. Viditelně se odehrálo v čase a dále se odehrává ve svých eschatologických dějinách. Čas a věčnost se v tomto pojetí potkávají a vytvářejí jiskřivý bod existenciálních úvah všeho druhu.

Naše lidská existence je časová, odehrává se v čase, ale není mu plně vydaná. Bez ohledu na ony teologické souvislosti, vedle času jsou pro náš život důležité i jiné aspekty, jako vnímání a obecně poznávací schopnosti. Jejich vlastností a intenzitu můžeme ovlivňovat, a tím zabarvovat, zrychlovat nebo zpomalovat, vytvářet náš vlastní čas. Takový, v němž se můžeme pohybovat všemi směry a kde současnost je aktem spíše vnitřní volby než stavem světa a společnosti. Právě současnost je termín, který ve spojení se slovem umění mívá charakter objektivního nároku. Něčeho, co je a co musí být vymahatelné nezávisle na vůli autorů. Je to současnost sociální a jako taková chce být pořádající, poskytující orientaci, ale také uplatňující moc. Existenciální otázkou pak je, jak být osobně autentický, a přitom se vztahovat k vnější současnosti.

Tento text vzniká u příležitosti výstavy Václava Vaculoviče (Olomouc, 1957) v Krajské galerii výtvarného umění ve Zlíně. Autor usedlý dlouhá léta v Kroměříži patřil zejména v devadesátých letech k poměrně frekventovaným umělcům na kolektivních přehlídkách s velkým počtem samostatných výstav. Od roku 1990 a dodnes se věnuje organizování Mezinárodního festivalu současného umění

Pohled do výstavy Václav Vaculovič *Naléhavost času*, Krajská galerie výtvarného umění ve Zlíně, 2022, v popředí zleva: *Dramatická krajina*, 2020, olej, plátno, 250×420 cm; *Ranní ostrovy* 2011, olej, plátno, 250×420 c

Václav Vaculovič, *Pohlť mne modř nebes*, 1999, olej, plátno, 250×140 cm

Václav Vaculovič, S mrtvými jazykem mrtvých, 2018, olej, plátno, 250×420 cm

Václav Vaculovič, Zmrtvýchvstání, 2017, olej, plátno, 140×250 cm

Václav Vaculovič, Palčivý oblouk, 2010, olej, plátno, 140×250 cm

Václav Vaculovič, Vím, že chceš mou duši, 2010, olej, plátno, 140×250 cm

Forfest Czech Republic, který se v podtitulu odkazuje na „umění s duchovním zaměřením“. Touto duchovností, jak plyne z programu i zúčastněných autorů a interpretů, není míněn přímý odkaz na konkrétní duchovní nauku nebo náboženský systém. Je jím míněno umění, které vyvěrá z duše. Duchovní odezvy našeho nejvlastnějšího bytí, které v sobě má, byť v třeba jen v latentní a potlačené podobě, každý člověk. Je to umění, které se obrací k člověku, a zároveň reflektuje lidskou zkušenost. I když mnoho

nevím o Vaculovičově životní anabázi, je zřejmé, že k takovému pohledu na umění se nedostal pod vlivem nějaké změny smýšlení, ale naopak jeho vlastní reflektivní tvorba ho vedla tímto směrem od počátků. Vývoj jeho díla lze sice formálně členit, ale obsahově rozvíjí, případně se vrací, ke stále stejným okruhům otázek a témat spjatým životními situacemi citlivého a vnímavého člověka. Člověka, který stojí se svým prožíváním často v kontrastu s povrchním hodnocením a společenskými tlaky.

Pohled do výstavy Václav Vaculovič Naléhavost času, Krajská galerie výtvarného umění ve Zlině, 2022, Průrvy nad zemí, 2009, olej, plátno, 250×840 cm

V osmdesátých letech vytvořil Václav Vaculovič řadu kreseb a monotypů, jejichž častým námětem je lidské tělo v různých postojích nebo zobrazeno z různých i neobvyklých úhlů. Modelem mu stála nejčastěji jeho manželka. Možná právě soustavná práce s jedním modelem autorovi umožnila odhlížet od individuálních, smyslových rysů postavy a postihnout esenci člověka jako jednoty těla a ducha. Stěží lze proto v tomto ohledu hovořit o tělesnosti, neboť ta často evokuje pouhou materialitu. Zde však jde o těla naplněná životem a emocemi. Pokud bychom měli hovořit o ústředním tématu,

pak je to nikoliv tělo, ale člověk. I když se i raná díla liší v míře předmětnosti, resp. abstrakce tvaru, mnohá z nich se v pozdějších letech stala a dodnes stávají námětem pro nové zpracování v malbách. Nehledejme však mezi touto papírovou předlohou a obrazem vztah jako mezi studií a hotovým dílem. Jsou to mnohem spíše varianty zpracování stejného nebo podobného námětu. Navíc v novějších malbách jsou právě figurální prvky, které stály v základu původních kompozic, dále abstrahovány, znejasňovány, nebo dokonce překrývány dalšími vrstvami barvy. Takže výsledné dílo

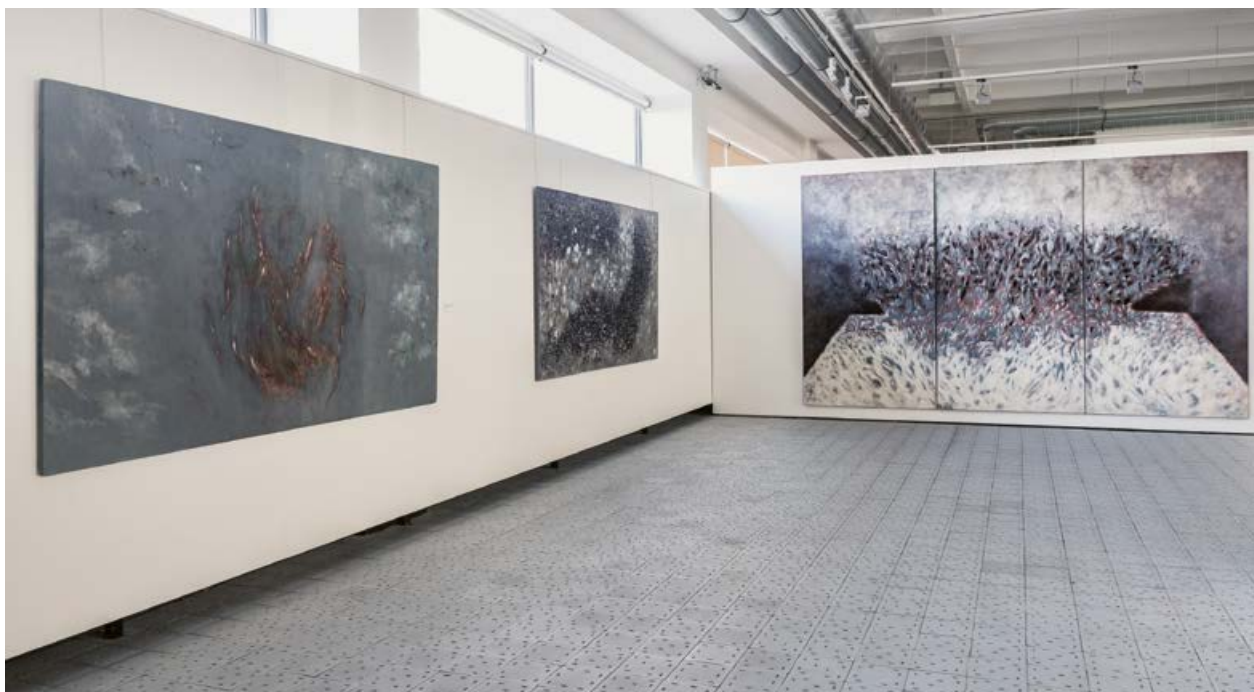

Pohled do výstavy Václav Vaculovič Naléhavost času, Krajská galerie výtvarného umění ve Zlině, 2022, v popředí zleva: Vysoko nad mořem, 2014, olej, plátno, 250×420 cm; Smrti - tys ta krátká chvílka, 2016, olej, plátno, 250×140 cm; Odcházíš - Jen závan větru, 2005, olej, plátno, 250×280 cm

působí na první pohled jako čistá abstrakce a jen po soustředěném pozorování nebo se znalostí starších motivických předobrazů lze ve vrstvách malby rozpoznat obrysy předmětných tvarů. Ve struktuře těchto maleb totiž na sebe nejvíce pozornosti strhne práce s barvou a světlem. Často díky kontrastům velmi expresivní. Za tímto chvějivým vjemem z povrchu lze rozpoznat neméně důležitou lineární povahu malby, která poodhalí tvary a organizuje barevné plochy. Vedle návratů k již jednou zpracovaným motivům je dalším obsahovým zdrojem hudba, respektive konkrétní skladby nebo jen jejich jednotlivé části. Obrazy vznikají pod vlivem hudebních zážitků. I když hudbu můžeme chápat jako čistě abstraktní umění, i ona je vyjádřením emocí, tedy žijícího člověka. I v takto inspirovaných malbách je lidské měřítko, postava, součástí kompozice.

přenositelnost vizuálního sdělení, nebo alespoň její obecná možnost, je však silnější.

Obrazy Václava Vaculoviče jsou po výtvarné stránce hlavně prací s barvou, která naznačuje a zároveň skrývá tvar. Technika oleje, které se zarputile drží, je k zachování prostupnosti jednotlivých vrstev ideální. Pomineme-li technickou stránku, jsou plátna zachycením pocitů a prožitků. V úvodu jsem se zamýšlel nad současností. Je tvorba Václava Vaculoviče současná, tedy aktuální? Hledání pevného bodu uvnitř sebe samého, věčnosti ve změní proměnlivých daností, které na nás doléhají, je tématem doby. Název výstavy *Naléhavost času* je zdůrazněním existenciálního pocitu. Čas sám o sobě je naléhavý. V tomto slovním spojení význam graduje. Myslím, že však nikoli směrem k úzkosti, kterou dnes mnozí prožívají. Citlivost s vnímavostí, jejichž vizuální reprezentaci v podobě chvění barevných vrstev

Pohled do výstavy Václav Vaculovič Naléhavost času, Krajská galerie výtvarného umění ve Zlíně, 2022, v popředí zleva: Oživené tvary vztahovaly ke mně své ruce, 2017, olej, plátno, 140×250 cm; Zmrtvýchvstání, 2017, olej, plátno, 140×250 cm; Stabat Mater, 2005, olej, plátno, 250×420 cm

V znejasňování a vrstvení lze vidět důležitou vlastnost díla Václava Vaculoviče. Je to záměrná hra, která balancuje na hraně znaku a skvrny, náznaku a rozmlžení, předmětnosti a abstrakce. Vidím za tím autorovu zálibu v jinotaji, ale někdy možná také neochotu vystavit nechráněně své vnitřní světy. Snad je v tom určité přesvědčení, že jakékoliv poznání musí být zasloužené. Nesmí být příliš snadné. Je třeba pro něj něco udělat, aby se ze smyslového vjemu stalo vnitřním prožitkem. Nechává tedy na obrazech jen určité stopy, které jsou v podstatě symboly – archetypální tvary, postoje, gesta. Odvrácenou stranou takových nároků na diváka ale bývá také nepochopení. I vidění má totiž své stereotypy, a tak tvar, který vznikl abstrahováním postavy, může v divácích vytvářet zcela jiné vizuální asociace. Víra v intersubjektivní

a nejasných reziduí figurálních motivů v základu většiny obrazů jsem se zde snažil popsat, na mě nepůsobí jako výraz lability, ale naopak vyrovnanosti, rovnováhy sil, v jejichž středu stojí člověk všech dob a společností.

*Václav Vaculovič - Naléhavost času
Krajská galerie výtvarného umění ve Zlíně
22. 6.-11. 9. 2022*